

COST E-READ

Stavangerin Julistus

Lukemisen Tulevaisuudesta

Elämme alati kiihtyvän ja laajenevan digitalisaation aikakautta. Digitaaliset teknologiat tarjoavat suunnattoman määrän informaation tuotantoon, saavutettavuuteen, säilyttämiseen ja välittämiseen liittyviä mahdollisuuksia. Samalla ne haastavat useita perinteisiä lukemisen tapoja ja käytäntöjä. Viimeisten neljän vuoden aikana lähes kahdestasadasta lukemisen, julkaisemisen ja lukutaidon tutkijasta ja tieteilijästä koostuva ryhmä, joka edustaa Euroopan eri alueita, on tutkinut digitalisaation vaikutusta lukemisen tapoihin.

Paperi ja näyttöruutu mahdollistavat erilaisia tiedonkäsittelytapoja. Nykyisessä hybridilukuympäristössä, jossa lukemiseen käytetään sekä paperia että digitaalisia näyttöruutuja, pitäisi osata hyödyntää molempien lukuympäristöjen edut siten, että ne parhaiten palvelevat eri ikäisiä lukijoita ja käyttötarkoituksia.

Tutkimusten mukaan paperi on edelleen suosituimpi alusta pitkien yhtenäisten tekstien lukemiseen, erityisesti kun tavoite on ymmärtää luettu syvemmin ja muistaa paremmin. Tutkimus osoittaa myös, että paperi tukee parhaiten pitkien asiatekstien lukemista. Pitkien tekstien lukeminen on tärkeää useiden kognitiivisten kykyjen kuten keskittymiskyvyn, sanavaraston ja muistin kehitykselle. Näin ollen on tärkeää, että pitkien tekstien lukemista vaalitaan yhtenä monista lukemisen tavoista. Lisäksi näyttöruutujen käytön yhä yleistyessä yksi kiireisimmistä haasteista on löytää keinoja, joilla voidaan tukea pitkien tekstien ymmärtävää lukemista digitaalisissa ympäristöissä.

Keskeiset löydökset:

- * Yksilölliset erot taidoissa, kyvyissä ja taipumuksissa johtavat erilaisiin oppimisprofiileihin, jotka vaikuttavat lasten kykyyn käyttää ja oppia digitaalisista lähteistä verrattuna painettuihin lähteisiin;
- * Digitaalinen teksti mahdollistaa tekstiesityksen muotoilun siten, että se vastaa yksilöllisiä mieltymyksiä ja tarpeita. Tutkimuksessa on havaittu ymmärtämiseen ja motivaatioon liittyviä hyötyjä, kun digitaalinen lukuympäristö on suunniteltu huolellisesti lukijaa varten;
- * Digitaalisiin ympäristöihin liittyy myös haasteita. Lukijat luottavat todennäköisemmin liikaa omaan kykyynsä ymmärtää lukemansa lukiessaan digitaalista kuin lukiessaan painettua tekstiä. Tämä tapahtuu erityisesti aikapaineessa, jolloin tekstiä silmäillään enemmän ja tekstin sisältöön keskitytään vähemmän;
- * Meta-analyysi, jossa yhdistettiin 54 tutkimusta, joihin osallistui yhteensä yli 170 000 osallistujaa, osoittaa, että pitkien asiatekstien ymmärtäminen on paperilta luettaessa parempaa kuin näytöltä luettaessa, varsinkin kun toimitaan aikapaineessa. Narratiivisten tekstien kohdalla ei havaittu eroja;

* Toisin kuin on odotettu ”diginatiivien” käyttäytymisen suhteen, näyttöpäätteen haitat suhteessa paperiesitykseen ovat vain korostuneet ajan saatossa kaikissa ikäryhmissä ja riippumatta aiemmasta kokemuksesta digiympäristöistä;

* Kehollinen kognitio (toisin sanoen se, miten ja mitä opimme, tiedämme ja voimme tehdä, riippuu kehollisista ominaisuuksista) saattaa vaikuttaa siihen, miten eri tavalla luettua ymmärretään ja muistetaan paperilta ja näyttöruudulta luettaessa. Lukijat, kasvattajat ja kouluttajat ja jopa tutkijat saattavat aliarvioida tämän seikan merkitystä.

Edellä esitetyt löydökset ovat linjassa Euroopan ulkopuolella tehtyjen tutkimusten tulosten kanssa. Näiden perusteella voidaan antaa seuraavat suositukset:

Suosituks

* On tehtävä systemaattista ja huolellista empiiristä tutkimusta oppimista ja ymmärtämistä edistäväistä ja haittaavista tekijöistä niin painetussa kuin digitaalisissa ympäristöissä;

* Oppilaille tulee opettaa strategioita, jotka tukevat ymmärtävää lukemista ja tekstisisältöjen oppimista digitaalisissa ympäristöissä. Lisäksi on tärkeää, että koulut ja koulujen kirjastot kannustavat oppilaita lukemaan painettuja kirjoja, ja että opetussuunnitelmiin varataan aikaa tätä varten;

* Opettajien ja muiden kasvattajien on syytä tiedostaa, että nopea ja umpimähkäinen vaihdos painetun median, kynien ja paperin käyttämisestä digitaaliseen teknologiaan perusopetuksessa ei ole neutraalia. Ellei mukana seuraa huolellisesti suunnitellut digitaaliset oppimisvälineet ja strategiat, muutos saattaa vaikeuttaa lasten luetun ymmärtämisen ja kriittisen ajattelun taitojen kehittymistä;

* Tarvitaan toimenpiteitä, joiden avulla voidaan parantaa digitaalisen teknologian käyttöönottamista koskevia ohjeistuksia, varsinkin kasvatuksessa ja koulutuksessa, mutta myös yleisesti mediaympäristöissä. Koulutuksessa tämä merkitsee esimerkiksi empiirisesti toimiviksi osoitettuja digitaalista lukutaitoa (tiedon haku, valikointi, arviointi ja yhdistäminen digitaalisissa ympäristöissä) parantavia opetusmenetelmiä. Tällaisia digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen liittyviä taitoja voidaan soveltaa monissa konteksteissa, esimerkiksi virallisen ja muun julkisen viestinnän parissa;

* Kasvattajien, kouluttajien, psykologien, sekä lukemisen ja teknologian asiantuntijoiden tulisi tehdä yhteistyötä kehittääkseen digitaalisia työkaluja (ja niihin liittyviä ohjelmistoja), jotka huomioivat tutkimuksen osoittamat digitaalisen ja painetun median väliset erot lukemisen käytännöissä, huomioiden myös kehollisen kognition merkityksen;

* Digitaalisten oppimateriaalien tutkimuksessa tulee olla enemmän yhteistyötä teknologiakehittäjien, humanistien ja yhteiskuntatieteilijöiden välillä, jotta julkinen keskustelu digitaalisesta muutoksesta olisi mahdollisimman puolueetonta ja perustuisi tieteelliseen tutkimukseen.

Jatkotutkimuskysymyksiä

Koska digitaalisten materiaalien käyttö sekä koulutuksessa että vapaa-ajan lukemisessa kasvaa, nousee esiin tärkeitä kysymyksiä lukemisen tulevaisuudesta, lukutaidon pedagogiikasta ja kirjallisen kommunikaation pitkäaikaisesta merkityksestä;

- * Minkälaisiin ympäristöihin ja millaisille lukijoille digitaaliset tekstit soveltuvat parhaiten?
- * Kääntäen, minkälaisissa oppimistilanteissa ja millä luku- ja kirjoitustaitojen alueilla paperin käyttäminen on suositeltavaa?
- * Johtaako lisääntyvä näytöltä lukeminen siihen, että lukeminen sirpaloituu, keskittyminen heikkenee ja pintapuolinen prosessointi yleistyy, minkä myötä silmäilemisestä tulee lukemisen perustapa myös painetun tekstin lukemisessa?
- * Vahvistaako liiallinen luottamus hyvään digitaaliseen lukutaitoon alttiutta valeuutisten, polarisoituneiden näkemysten ja ennakkoluulojen omaksumiseen?
- * Mitä voidaan tehdä ymmärtävän lukemisen tukemiseksi yleensä ja erityisesti näyttöpäätteeltä luettaessa?

Keitä me olemme?

E-READ (Evolution of Reading in the Age of Digitisation) hankkeeseen osallistui lähes kaksisataa tutkijaa ja tieteentekijää, jotka edustavat lukemisen, julkaisemisen ja lukutaidon tutkimusta ja Euroopan eri alueita. Hankkeen tavoitteena oli selvittää digitalisaation vaikutuksia lukemiseen ja sen käytäntöihin. Tehty tutkimus keskittyi pääasiassa siihen miten lukijat, ja erityisesti lapset ja nuoret aikuiset, ymmärtävät ja muistavat lukemaansa kun käytetään paperisia tai digitaalisia materiaaleja. Tämän EU:n rahoittaman COST tutkimusverkoston jäsenet ja sidosryhmien edustajat tapasivat lokakuun 3.-4. päivä 2018 Stavangerissa, Norjassa, keskustellakseen hankkeen (2014-2018) aikana tehdystä empiirisestä tutkimuksesta ja käydyistä debateista. *Stavangerin julistus lukemisen tulevaisuudesta* on yhteenveto tästä keskustelusta.